

CSÁBY FERENC LEVELE

Meltóságos Püspök Úr, és Érseki Helettes legkegyelmesebb Uram!

Siralmas, s fájdalommal teljes sorsunkat, menyire gyengélkedő egészségem engedi minél rövidebben fel terjeszteni fő kötelességemnek ösmervén le írom azon borzaszto, és szivet rázó eseményeket melyeken Junius első napjatul fogva egész 14-dik Juliusig által éltünk.

Már feltámadáskor el volt a szerbektül határozva, hogy bennünket amidőn a Templomban fogunk lenni meg támadnak; de ez nem sikerült mert korán értésemre esett, hogy a szerbek el vannak készülve az öldöklésre, s azért is már négy órára délután a feltámadásnak vége volt, ezt látván a szerbek, még jobban meg bősültek, s hozzam követeket küldöttek mondanám meg ki volt aki őket elárulta; ők gyanakodtak Georgevits Abrahámra első Papjukra kiis véllük sohasem tartott, mi valoba igaz nem is volt; mert ő jobban felt mint én népetül: de az elfajult követek fenyegetéssel kénszerítettetek, hogy adnám elő a levelet melyet Papjuk írt hozzam, látván tehát a dolognak ros ki menetelet, kentelen voltam előttük Papi Hitemre a nagy Istenre meg esküdni, ezután tapasztalható volt már rettentő Ármánykodusuk mert egyszerre fegyverbe láttuk az egész szerb nemzetséget kik ének szoval jártak az utzákon, és a magyarokat rettentétek ki gunyoltak vertek ahol egyessen találattak. Ezt látván Tekentetes Viczispány Knézi Antal Urhoz folamodtam katonaság véget, de nem nyertünk semmit, hanem inkább ki gunyolt bennünket, és embereimet kik a levéllel hozza mentek Zombori tömlötzel fenyegette, ezek vissza jöven siralmassan panaszkodtak Viczispány Urra hogy azt mondotta volna meg bolondult a Papotokis már talán a portul féltek, tuggyátoke, hogy én vicispán vagyok nagyobb mint az Érseketek Püspökötök Papotok, én a kalapomat sem

veszemle előttük, de ők leveszik én előttem – így hát naponként nevedet a lázadás és oly fokra emelkedett, hogy mostani Fő Ispány Urhoz folamodánk kiis Beckthold Fő kormányzó elejbe vezette embereimet, és szomorú sorsukat le beszéltek ekkor már kilentzedik levelet írtam minden siker nélkül írt tehát a Generális Úr, először is a szerb követeket kérte meg ha el válnak e a katonaságot – kikis színből elváltak de amint haza jöttek az ókeri táborból, azonnal ött száz kotsit küldöttek szervianusokért, és más nap Junius 21-én már délre 500 szerviány lövöldözések között köröszkül ment a városon, és azonnal a sántz ásáshoz fogtak, a Hidakat őrizet alá vettek senkit a magyarok közül ki nem eresztettek, engem fegyver között a város házához késértek s parantsolatba atták, hogy népemet visza hínám, és Isteni szolgálatot tartanék – amint Vasárnap tartottam is de amidőn templomba volnék házamra a Plébániára reá ütöttek minden szegletet meg kerestek fegyverért és puska por golobisért, ez így ment egész héten verték ütöttek szegen népemet a fegyverekért, s oly félelem lepet meg bennünket, hogy ketségbe estek volna híveim ha elnem szántam volna magamat a halalra es be nem mentem volna a Basához kitis ekeppen solitek meg Uram, ha embereid vért szomjuhóznak, agy kezükben tsak népemnek engegy meg – erre az irgalmas Basa meg tiltá a verekedést, de a fegyver szedés folt. Ezután nagy figyelemmel éjjel, és nappal várták, hogy ha katonaság jönne azt vissza verendik, és a városba bénom eresztik, most már telyes fokára lépet a fogság, sehol egyebet tsak azt hallottuk, hogy minyájunkat megölnek, engem pedig elevenen meg nyuznak, illy borzaszto állapotban egész három hetett töltöttünk el, soha a házznál étzakára nem marattunk hanem bujkáltunk, szőlőkbe rétekbe kenderekbe, és tsak hajnal fele mentünk visza nagy félelem köszt házainkhoz, de ki nem szökhettünk sehogy.

El közelget azonban a 14 Julius az ütközetre rendelt nap reggel öt ora tájba meg kondultak a vész harangok a szerbeknél ezek azonnal a hidakra szalattak lövöldözések között 600 granitsár pedig kik előtte való napon be jöttek a servianusokal együtt a sántzba huzták magukat, ekkor kezdődött az Ágyuzás mind a kétt felül, ez jel volt hogy fussunk magyarok futottunk hat egyenesen a szállók alatti barának, tulso felén voltak a ferdinand Huszárok, ezeknek fedezése mellett véllem együtt minyájan átt jöttünk kik oda szalattunk élet és halál között mert a víz majd egy öles mélségű volt, Istenem minden nélkül tsak úgy amint fel voltunk öltözve keserves sirás között futottunk Feketitsre tsupa vizessen most már el vagyunk osztva ki Szikitsen ki Feketitsen ki Hegyesen Topolan Betsén; és tsak mások irgalmasságabul élünk. Én pedig N[agyon] T[iszelt] Botka Urnak kegyességébül Hegyesen tartozkodom el vesztven egy nyoltz ezer forintra rugo vagyonomat szállómet pénzemet földemet minden gabonámat, minden gazdaságombul marat egy reverendam amelybe ki szaláttam átt gázoltam a vizet.

Akik bent marattak azoknak sorsa szerentsétlen, mert minyáját megölték, eddig már 114-et meg ölte; az apru gyermekeket fel hajtyák és ugy a panganétra vészik, vagy a kanálisba hagyigálják, hogy édes anjukat a sántzba vihessek J[ézus?] paráználkodni, kiket azutan szinte meg ölnek, Harangozómat agyon lőttek Templomombul kaszárnyát tsináltak Plébaniabul korházat, és íme ez a vége az új szabadtságnak, hogy egy három ezerbül álló katolikus tsalád földön futóva lett, és nem sokára éhen halova.

Minek utanna pedig sorsomon segíteni nem tudok Segedelemért le borulva esdeklek Meltóságod szine előtt könyörüljenek Papp társaim egy szerentsétlen Papp társukon, ki zsenge áldozatul vala a magyar ministerium véget. Egyszersmind kérem ha hogy Sz. Tamás többbe nem lenne a meg ürült Plébániak akár melyikére tenni ha bár adminisztrátornakis meltoztassanak különbenis mivel ruham nintsen, ha költsön is valamely kaszából kérem meltóságodat segítsenek fel, különben mi tévő legyek, nem tudom. Hej bár kiskörösön maradhattam volna, nem volnek illy szerentsétlen. Kelt Hegyesen 7 Augusz 1848

Meltóságának Szerentsétlen Szegen Szolgája
Csáby Ferentz mk sz Tamási Volt Plebánus

SÜGE Attila gyűjtéséből